

I. Úvod

Predkladaný materiál obsahuje informáciu za obdobie II. polroka 2009 o zisteniach kontrolných orgánov príslušných ústredných orgánov štátnej správy, ktoré participujú v oblasti kontroly nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania - Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky, Ministerstva financií Slovenskej republiky a Ministerstva vnútra Slovenskej republiky.

Nelegálna práca a nelegálne zamestnávanie predstavujú závažný celospoločenský problém, výrazne zasahujúci do mnohých oblastí hospodárskeho života, najmä v súčasnej dobe, kedy sú citelné negatívne dopady hospodárskej krízy. Napriek opatreniam prijímaným v minulých obdobiach dochádza k ich výskytu aj v súčasnosti. Najčastejšou príčinou nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania je nesplnenie si oznamovacej povinnosti voči Sociálnej poisťovni na účely sociálneho poistenia a využívanie závislej práce fyzickej osoby bez založenia pracovnoprávneho vzťahu podľa zákona č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov (ďalej len „Zákonník práce“).

Cieľom previerok zameraných na kontrolu dodržiavania zákazu nelegálneho zamestnávania a ustanovení Zákonníka práce bolo aktívne pôsobenie na zlepšenie nepriaznivého stavu v oblasti dodržiavania právnych predpisov týkajúcich sa nelegálneho zamestnávania a Zákonníka práce u kontrolovaných subjektov. Ďalším dôležitým aspektom bolo preventívne pôsobenie na zamestnávateľov v kontrolovanom sektore.

Osobám, ktoré vykonávajú nelegálnu prácu, je zo strany subjektu, ktorý im túto prácu prideliuje, upierané množstvo sociálnych istôt. Nelegálne pracujúca osoba nepožíva taký stupeň právnej ochrany, ktorý by mala v prípade uzatvoreného pracovného pomeru. Zo strany nelegálne pracujúcej osoby je problematické uplatňovať si základné právne nároky, ktoré vyplývajú z riadne uzatvoreného pracovného pomeru, ako je napríklad poskytovanie mzdy zo strany zamestnávateľa, maximálna dĺžka pracovného času, nárok na dovolenku, zabezpečovanie stravovania zo strany zamestnávateľa, odškodnenie zamestnanca v prípade poškodenia zdravia alebo smrti, poskytovanie osobných ochranných pracovných prostriedkov a celý rad ďalších nárokov. Zamestnávateľské subjekty porušujúce zákaz nelegálneho zamestnávania sa spravidla zároveň vyhýbajú daňovým a odvodovým povinnostiam.

S cieľom zefektívniť a skoordinať kontrolné výkony jednotlivých zložiek štátnej správy v súvislosti s potláčaním nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania sa v II. polroku 2009 uskutočnili vo vzájomnej súčinnosti kontroly zo strany všetkých inštitúcií, ktoré sa na nej priamo alebo nepriamo podieľali, teda inšpektorátov práce, úradov práce sociálnych vecí a rodiny (ďalej len „úrad práce“), Úradu hraničnej a cudzineckej polície, Úradu justičnej a kriminálnej polície a daňových úradov. Tejto spolupráce na kontrole sa zúčastnila aj Sociálna poisťovňa, ktorá zabezpečila bezproblémový prístup do databázy poistencov.

Spoluprácou pri kontrole a jej koordináciou sa prispelo k jednoznačnejšiemu a razantnejšiemu postupu príslušných orgánov voči subjektom porušujúcim zákon v predmetnej oblasti. K ďalšiemu zefektívneniu eliminácie nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania v budúcnosti prispávajú novely zákona č. 125/2006 Z. z. o inšpekcii práce a o zmene a doplnení zákona č. 82/2005 Z. z. o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o inšpekcii práce“), zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o službách zamestnanosti“) a zákona č. 82/2005 Z. z. o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 125/2006 Z. z. (ďalej len „zákon

o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní“) v rámci ktorých došlo k sprísneniu sankcií za porušovanie zákazu nelegálneho zamestnávania. Tieto legislatívne zmeny, vykonané zákonom č. 52/2010 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony, nadobudli účinnosť 1. marca 2010.

II. Východiská vyhľadávania a potierania nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania

Právnym východiskom kontroly nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania je najmä zákon o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní, zákon o inšpekcii práce a zákon o službách zamestnanosti.

Kontrolnú právomoc v oblasti nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania má niekoľko kontrolných orgánov s pôsobnosťou podľa príslušných kompetenčných zákonov a vykonávajú ju inšpektoráty práce, Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny (ďalej len „ústredie práce“) a úrady práce, daňové orgány Ministerstva financií Slovenskej republiky – daňové úrady a Prezídium Policajného zboru Ministerstva vnútra Slovenskej republiky - Úrad hraničnej a cudzineckej polície, Úrad justičnej a kriminálnej polície.

Úlohou kontrolných orgánov v oblasti vyhľadávania a potierania nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania je prostredníctvom zákonných kompetencií eliminovať prácu fyzických osôb bez uzatvoreného pracovnoprávného vzťahu, bez splnenia oznamovacej povinnosti voči Sociálnej poisťovni, bez povolenia na prechodný pobyt na účely zamestnania a povolenia na zamestnanie, prípadne bez uzatvorenia inej zmluvy podľa Obchodného zákonníka, resp. Občianskeho zákonníka.

III. Kontrolná činnosť a zistenia orgánov inšpekcie práce

Inšpekcia práce zameraná na vyhľadávanie a potieranie nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania bola v II. polroku 2009 vykonávaná v rámci:

- plánovaných celoslovenských úloh na rok 2009,
- plánovaných krajských úloh na rok 2009,
- štetenia podnetov právnických osôb a fyzických osôb,
- následných previerok zameraných na kontrolu plnenia uložených opatrení,
- dozoru podľa rozhodnutia inšpektorátu práce na základe konkrétnych poznatkov získaných inšpektormi práce pri výkone inšpekcie práce.

Národný inšpektorát práce koordinoval výkon kontrol nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania v rámci sústavy inšpekcie práce. V rámci realizácie výkonov inšpekcie práce inšpektoráty práce spolupracovali najmä s ústredím práce a úradmi práce, Policajným zborom Slovenskej republiky a Sociálnou poisťovňou. Spolupráca s Policajným zborom Slovenskej republiky bola využívaná najmä v prípadoch, ak bolo možné odôvodnene predpokladať ohrozenie života alebo zdravia inšpektora práce alebo marenie výkonu inšpekcie práce zo strany kontrolovaných subjektov a taktiež pri preukazovaní totožnosti fyzických osôb na pracovisku.

Aktívna spolupráca s policajtmi odboru cudzineckej polície Úradu hraničnej a cudzineckej polície Ministerstva vnútra Slovenskej republiky a policajtmi jednotlivých

krajských riaditeľstiev Policajného zboru, ktorá zahŕňa Úrad justičnej a kriminálnej polície a odboru poriadkovej polície Policajného zboru, sa týkala kontroly pobytu a výkonu práce cudzincov v rámci spoločnej akcie s ďalšími kontrolnými orgánmi. Spolupráca so Sociálnou poisťovňou spočívala v overovaní plnenia oznamovacej povinnosti zamestnávateľa.

Daňové orgány spolupracovali s inšpektorátmi práce pri informovaní o skutočnostiach súvisiacich s možným výskytom nelegálneho zamestnávania a nelegálnej práce, nakoľko pri výkone svojej kontroly získavajú údaje, ktoré nasvedčujú tomu, že daňové subjekty, ktoré si nespĺnili voči daňovým orgánom registračnú a oznamovaciu povinnosť, porušujú aj zákaz nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania.

Pri potieraní nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania orgány inšpekcie práce spolupracovali so zahraničnými partnermi v rámci Európskej únie na základe článku 4 smernice č. 96/71/ES o vysielaní pracovníkov v rámci poskytovania služieb a zohľadňovali závery rokovaní zástupcov Európskej komisie so zástupcami členských štátov Európskej únie. Náplňou spolupráce je poskytovanie informácií o zamestnávateľských subjektoch so sídlom v Slovenskej republike, ktoré vysielajú svojich zamestnancov na výkon práce do niektorého členského štátu Európskej únie. Najmä ide o poskytovanie údajov o zamestnancoch nahlásených v registri Sociálnej poisťovne, ako aj o poskytovanie právnych informácií o pracovných podmienkach v Slovenskej republike.

Najčastejšie boli požadované údaje o počte zamestnancov prihlásených do registra Sociálnej poisťovne a o vystavení potvrdenia o uplatniteľnej legislatíve (formulár E101). Ďalšími požadovanými informáciami zisťovanými priamo príslušnými inšpektorátmi práce boli:

- či zamestnávateľ legálne prevádzkuje činnosť na území Slovenskej republiky,
- či skutočne existuje pracovnoprávny vzťah medzi zamestnávateľom a zamestnancami uvedenými v žiadosti,
- či zamestnávateľ vykonáva niektoré dôležité činnosti na území Slovenskej republiky,
- informácie o vyslaní zamestnancov,
- informácie o pracovných podmienkach dohodnutých v pracovných zmluvách so zamestnancami uvedenými v žiadosti.

III. 1 Výsledky kontroly

V II. polroku 2009 bolo orgánmi inšpekcie práce uskutočnených vrátane poradenstva celkom 14 474 inšpekčných výkonov, čo predstavuje 138 008 hodín inšpekčnej činnosti. Z celkového počtu týchto výkonov bolo 4 068 kontrol zameraných na nelegálne zamestnávanie, čo predstavuje 28,11% podiel na počte všetkých výkonov.

V porovnaní s II. polrokom 2008 došlo k poklesu celkového počtu kontrol nelegálneho zamestnávania, avšak vzrástol počet hodín inšpekčnej činnosti zameranej na oblasť dodržiavania zákazu nelegálneho zamestnávania vrátane nárastu počtu skontrolovaných osôb, ako aj počtu zistených nelegálne pracujúcich osôb. Pri porovnávaní situácie v oblasti kontroly dodržiavania zákazu nelegálneho zamestnávania so situáciou v rovnakom období minulého kalendárneho roka nemožno opomenúť skutočnosť, že sústava inšpekcie práce zaznamenala 100% nárast počtu uložených sankcií, pričom ich suma je vyššia o 280%. Bližšie informácie sú uvedené v prílohe (tabuľky č. 1 až 9).

V II. polroku 2009 bolo orgánmi inšpekcie práce skontrolovaných 14 851 osôb prítomných na pracoviskách, pričom bolo zistených 723 nelegálne zamestnaných osôb, z toho 306 žien, 30 mladistvých a 19 cudzincov. Prehľad o zistených nelegálne zamestnávaných

cudzincoch, o ich štátnej príslušnosti a ich výskyte v jednotlivých odvetviach hospodárstva je predmetom tabuľky 13a prílohy. Najviac prípadov nelegálne zamestnávanych mladistvých bolo zistených v Žilinskom kraji - 9 prípadov, nasledoval Prešovský kraj - 8 prípadov a Banskobystrický kraj - 7 prípadov. V porovnaní s II. polrokom 2008, kedy bolo zistených 25 prípadov, došlo v II. polroku 2009 k nárastu počtu prípadov zisteného nelegálneho zamestnávania mladistvých. Najviac mladistvých nelegálne zamestnávali spoločnosti s ručením obmedzeným - 17 mladistvých. Identické výsledky v počte nelegálne zamestnávanych mladistvých bolo možné sledovať aj v II. polroku 2008. Najvyšší výskyt porušení bol v odvetví ubytovacích a stravovacích služieb, nasledovalo stavebníctvo, a maloobchod. Pri zistení nelegálneho zamestnávania mladistvých sa postupovalo rovnako ako pri iných prípadoch nelegálneho zamestnávania, t.j. inšpektoráty práce využívali všetky kompetencie vyplývajúce zo zákona o inšpekcii práce.

Najväčší počet porušení zákona o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní spočíval v tom, že zamestnávateľia nespĺnili oznamovaciu povinnosť voči Sociálnej poisťovni – v 523 prípadoch (z toho u 240 žien). Zamestnávanie bez uzatvoreného pracovnoprávného vzťahu bolo zistené v 194 prípadoch (z toho u 66 žien).

Kontrola nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania bola v II. polroku 2009 v najväčšej miere vykonaná v zamestnávateľských subjektoch s počtom zamestnancov 1 až 49. V uvedených subjektoch bolo skontrolovaných 10 617 osôb, z toho 6 220 v spoločnostiach s ručením obmedzeným a u 3 387 zamestnávateľov - fyzických osôb.

Najvyšší počet skontrolovaných osôb v segmente zamestnávateľských subjektov s počtom zamestnancov 1 až 49 podľa štatistickej klasifikácie ekonomických činností (ŠKEČ) bol v odvetví veľkoobchodu a maloobchodu (3 088 osôb), stavebníctva (1 922 osôb) a priemyselnej výroby (1 831 osôb).

V predmetnej skupine zamestnávateľských subjektov s počtom zamestnancov 1 až 49 bolo 360 osôb nelegálne zamestnaných v spoločnostiach s ručením obmedzeným a 259 u zamestnávateľov - fyzických osôb, pričom najviac nelegálne zamestnaných osôb bolo zistených v odvetví veľkoobchodu a maloobchodu (150 osôb), v odvetví stavebníctva (147 osôb) a v odvetví ubytovacích a stravovacích služieb (137 osôb).

Orgány inšpekcie práce zistili pri výkone inšpekčnej činnosti porušovanie zákazu nelegálneho zamestnávania u 304 zamestnávateľských subjektov.

Najviac zamestnávateľských subjektov, u ktorých bolo zistené porušenie zákazu nelegálneho zamestnávania, je u zamestnávateľských subjektov s počtom zamestnancov 1 až 9 (206 subjektov). Pri členení subjektov, u ktorých boli zistené porušenia zákona o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní z hľadiska právnej formy možno uviesť, že ich najväčší počet je medzi spoločnosťami s ručením obmedzeným (169) a u zamestnávateľov – fyzických osôb (129). Najvyšší počet zamestnávateľov porušujúcich zákaz nelegálneho zamestnávania bol zaznamenaný v odvetviach veľkoobchod a maloobchod (72), ubytovacie a stravovacie služby (63) a stavebníctvo (61).

Za nedostatky zistené pri kontrole nelegálneho zamestnávania bolo uložených 208 sankcií v celkovej sume 136 398,- €. Najviac pokút (141) bolo uložených zamestnávateľským subjektom s počtom zamestnancov 1 až 9. V rámci tejto kategórie zamestnávateľských subjektov bola v 80 prípadoch uložená pokuta zamestnávateľom – fyzickým osobám v celkovej sume 35 199,- € a v 60 prípadoch spoločnostiam s ručením obmedzeným v celkovej sume 37 219,- €.

Pri analýze uložených postihov z hľadiska odvetví hospodárstva bolo najviac postihov uložených v odvetviach veľkoobchodu a maloobchodu a ubytovacích a stravovacích služieb,

a to 49 postihov v celkových sumách 29 804,- € (veľkoobchod a maloobchod) a 23 580,- € (ubytovanie a stravovacie služby). Podobný počet postihov bol uložený v odvetví stavebníctva - 46 postihov v celkovej sume 22 215,- €. Štvrtý najvyšší počet pokút bol uplatnený v odvetví priemyselnej výroby, kde bolo uložených celkovo 20 postihov, pričom ich celková suma 34 215,- € bola vyššia ako v ostatných uvádzaných odvetviach.

IV. Kontrolná činnosť a zistenia ústredia práce a úradov práce

Kontrolná činnosť ústredia práce a úradov práce zameraná na vyhľadávanie a potieranie nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania bola od 1. 7. 2009 do 31. 12. 2009 vykonávaná v rámci:

- zamerania kontrolnej činnosti na II. polrok 2009,
- šetrenia písomných podnetov fyzických a právnických osôb,
- rozhodnutia generálneho riaditeľa ústredia, resp. riaditeľov úradov.

V II. polroku 2009 bolo zamestnancami oddelení kontroly úradov práce vykonaných celkom 2 668 kontrol zameraných na dodržiavanie ustanovení zákona o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní, pričom bolo skontrolovaných celkom 7 226 osôb. Celkom bolo zistených 214 zamestnávateľských subjektov, ktoré nelegálne zamestnávali 456 osôb. V druhom polroku prebehla aj mimoriadna kontrolná akcia v spolupráci s NIP, avšak počet kontrol – jedna za každý úrad práce – nemal zásadný vplyv na vykázané počty kontrol.

V II. polroku 2008 bolo vykonaných celkom 3 556 kontrolných akcií, skontrolovaných celkom 11 419 osôb, pričom bolo zistených 188 zamestnávateľských subjektov, ktoré nelegálne zamestnávali 768 osôb.

Na základe uvedených výsledkov je možné konštatovať, že v porovnávaných II. polrokoch rokov 2008 a 2009 sa v roku 2009 znížil počet vykonaných kontrol, avšak bolo zistených viacej zamestnávateľských subjektov, ktoré zamestnávali nelegálne. V II. polroku 2009 bolo uložených viac pokút v celkovej výške vyššej o viac ako 14 000,- €. Je možné konštatovať, že efektívnosť kontrol sa výrazne zvýšila.

Z celkového počtu 2 668 skontrolovaných zamestnávateľských subjektov v období od júla do decembra 2009 bolo zistených 214 zamestnávateľov, ktorí zamestnávali nelegálne, čo predstavuje 8,0%. Z toho boli zistené 3 agentúry sprostredkovania zamestnania za úhradu, ktoré nesprostredkovali zamestnanie v súlade so zákonom o službách zamestnanosti (§ 2 ods. 5 zákona o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní). Z celkového počtu 7 226 skontrolovaných osôb bolo nelegálne zamestnávaných 456 osôb, čo predstavuje 6,3 %.

Prehľad úradov práce, ktoré zistili najvyšší počet zamestnávateľov, ktorí zamestnávali nelegálne:

Úrad práce	Počet zistených zamestnávateľov
Prievidza	24
Dunajská Streda	19
Nové Zámky	13
Stará Ľubovňa	11
Banská Bystrica	9
Poprad	9

Prehľad úradov práce, ktoré zistili najvyšší počet nelegálne zamestnávanych osôb celkom:

Úrad práce	Počet nelegálne zamestnávanych osôb
Prievidza	47
Dunajská Streda	47
Bratislava	37
Piešťany	34
Považská Bystrica	19
Spišská Nová Ves	19
Stará Ľubovňa	18

Kontrolóri úradov práce v II. polroku 2009 skontrolovali 348 cudzích štátnych príslušníkov, z toho bolo najviac občanov Vietnamu (121), Číny (101) a Kórey (37). Celkom bolo zistené nelegálne zamestnávanie 28 cudzích štátnych príslušníkov. Prehľad o zistených cudzincoch, ich štátnej príslušnosti a výskyte ich nelegálneho zamestnávania v jednotlivých odvetviach hospodárstva je uvedený v tabuľke č. 13a prílohy.

Z celkového počtu zistených nelegálne zamestnávanych osôb bolo zistené nelegálne zamestnávanie 45 uchádzačov o zamestnanie (ďalej len „UoZ“), z toho poberajúcich sociálne dávky 11 UoZ. Na základe uvedených zistení bolo podaných 21 návrhov na vyradenie z evidencie uchádzačov o zamestnanie vzhľadom na znenie ustanovenia § 6 ods. 2 písm. d) zákona o službách zamestnanosti, podľa ktorého uchádzačom o zamestnanie je aj občan, ktorý vykonáva zárobkovú činnosť za ktorú mzda alebo odmena nepresahuje 65 % zo sumy životného minima pre jednu plnoletú fyzickú osobu, platného k prvému dňu kalendárneho mesiaca, za ktorý sa preukazuje výška mzdy alebo odmeny, zvýšeného o príslušné úhrady preddavku na poistné na zdravotné poistenie a poistného na sociálne poistenie platené zamestnancom a preddavku na daň z príjmov. Zistení poberatelia sociálnych dávok boli oznámení odborom sociálnych vecí príslušného úradu na preverenie trvania nároku na sociálnu dávku.

Vykonané kontroly smerovali do nasledovných odvetví:

Odvetvie	Počet
1. stavebníctvo	183
2. poľnohospodárstvo	22
3. drevospracujúci priemysel (lesné hospodárstvo)	42
4. priemyselná výroba	74
5. reštauračné a pohostinské služby	562
6. trhoviská a maloobchod	1 012
7. ostatné služby	616
8. iné	157
Celkom	2 668

Úrady práce na základe kontrolných zistení vydali v zmysle ustanovenia § 68a zákona o službách zamestnanosti a v zmysle ustanovenia § 7 zákona o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní za obdobie II. polroku 2009 celkom 212 rozhodnutí o uložení pokuty v celkovej výške 61 968,48 €, z toho:

Rozhodnutie	Počet	Výška v Eurách
o uložení pokuty podľa § 68a zák. č. 5/2004 Z. z. (správny delikt)	195	61 513,48
o uložení pokuty podľa § 7 zák. č. 82/2005 Z. z. (priestupok)	17	455,00

Poriadková pokuta v sledovanom období uložená nebola.

Z celkového počtu 212 uložených pokút v období II. polroka 2009 bolo doteraz uhradených 156 pokút v celkovej sume 34 141,92 €.

Pri stanovovaní výšky pokút kontrolné orgány prihliadali na závažnosť zistených nedostatkov a na závažnosť ich následkov (podľa ustanovenia § 68a ods. 2 zákona o zamestnanosti).

Doplnkové informácie o pokutách uložených podľa ustanovenia § 68a zákona o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní (správne delikty):

1. Najnižšia pokuta bola uložená vo výške 25,- €.
2. Najvyššiu pokutu 5 000,- € uložil Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny v Považskej Bystrici za nelegálne zamestnávanie 15 osôb, ktorí neboli prihlásení do registra Sociálnej poisťovne. Rozhodnutie je právoplatné, subjekt požiadal o splátkový kalendár.
3. Druhú najvyššiu pokutu 3 300,- € uložil Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny v Banskej Štiavnici za nelegálne zamestnávanie 8 osôb, z toho traja bez pracovnoprávneho vzťahu a v piatich prípadoch za nesplnenie oznamovacej povinnosti voči Sociálnej poisťovni. Rozhodnutie je právoplatné, subjekt pokutu neuhradil.
4. Tretiu najvyššiu pokutu 1 900,- € uložil Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny v Prievidzi za nelegálne zamestnávanie 19 osôb - nesplnenie oznamovacej povinnosti voči Sociálnej poisťovni. Subjekt pokutu uhradil.

Doplnkové informácie o pokutách uložených podľa ustanovenia § 7 zákona o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní (priestupok):

1. Najnižšia pokuta uložená pre zamestnanca bola vo výške 20,- €.
2. Najvyššia pokuta uložená pre zamestnanca bola vo výške 30,- €.

Z celkového počtu 46 úradov práce iba 5 úradov nezistilo v priebehu II. polroka 2009 nelegálnu prácu ani nelegálne zamestnávanie. Je nutné konštatovať, že sa zvýšila efektívnosť vykonaných kontrol, pretože napriek zníženému celkovému počtu sa zvýšili všetky sledované ukazovatele charakterizujúce kontrolu v oblasti nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania: počet zistených zamestnávateľov, počet zistených osôb, výška a počet uložených pokút. Podľa doterajších skúseností zostáva najobávanejším postihom ani nie samotná pokuta za nelegálne zamestnávanie (zatiaľ nie je uplatňovaná zákonom schválená spodná hranica pokuty účinná od 1. marca 2010), ale až následné zistenie podnikateľských subjektov, že ich Národný inšpektorát práce eviduje ako tých, ktorí porušili zákaz nelegálneho zamestnávania a preto sa nemôžu uchádzať sa o štátnu pomoc.

Oblasť výkonu kontroly zameranej na odhaľovanie nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania zostáva pre Ústredie práce a pre úrady práce jednou z dôležitých oblastí kontrolnej činnosti.

V. Kontrolná činnosť a výsledky kontroly iných orgánov

V.1 Ministerstvo financií Slovenskej republiky - Daňové riaditeľstvo Slovenskej republiky

Daňové orgány nie sú v zmysle zákona o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní oprávnené vykonávať kontrolu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania. Daňové orgány priebežne v rámci výkonu správy daní v zmysle zákona č. 511/1992 Zb. o správe daní a poplatkov a o zmenách v sústave územných finančných orgánov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o správe daní“) vykonávajú činnosti, pri ktorých získavajú rôzne informácie dôležité pre správne vyrubenie dane. Na účely správneho vyrubovania dane z príjmov zo závislej činnosti, resp. na účely vyhľadávania daňových subjektov, ktoré si nespĺnili voči daňovým orgánom registračnú a oznamovaciu povinnosť, daňové orgány pri svojej činnosti prihliadajú aj na skutočnosti súvisiace s možným výskytom nelegálneho zamestnávania a nelegálnej práce. V prípade, že zistia skutočnosti, ktoré poukazujú na porušovanie právnych predpisov v oblasti pracovného práva a práva sociálneho zabezpečenia, informujú s prihliadnutím na ustanovenie § 23 – Daňové tajomstvo zákona o správe daní, príslušné orgány o zistených skutočnostiach.

V priebehu II. polroka 2009 bolo vykonaných celkom 474 zisťovaní, pri ktorých sa daňové orgány zamerali aj na odhaľovanie nelegálneho zamestnávania a nelegálnej práce. Tieto zisťovania boli vykonávané najčastejšie formou miestnych zisťovaní v zmysle § 14 zákona o správe daní v miestach predaja tovaru, poskytovania služieb, vykonávania prác ap., ale tiež v rámci vykonávaných daňových kontrol v zmysle § 15 zákona o správe daní alebo v rámci vyhľadávacej činnosti v zmysle § 34 zákona o správe daní. Zisťovania boli vykonané daňovými orgánmi v prevažnej miere samostatne. V rámci spoločných kontrolných akcií s inými orgánmi štátnej správy daňové orgány spolupracovali so zástupcami úradov práce, inšpektorátov práce, odbormi živnostenského podnikania a s Policajným zborom.

Výkon 474 zisťovaní viedol v 6 prípadoch k odhaleniu skutočností, ktoré poukazovali na porušenie platných právnych predpisov v oblasti pracovného práva a práva sociálneho zabezpečenia, pričom boli daňovými úradmi zistené prípady, keď daňové subjekty zamestnávali fyzické osoby bez uzatvoreného pracovnoprávneho vzťahu alebo obdobného vzťahu, pričom voči daňovým orgánom a voči Sociálnej poisťovni neboli splnené povinnosti súvisiace so zamestnávaním. Tieto skutočnosti boli následne oznámené príslušnému orgánu štátnej správy v oblasti práce, sociálnych vecí a rodiny.

V.2. Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky - Prezídium Policajného zboru

Rezort Ministerstva vnútra Slovenskej republiky – Prezídium Policajného zboru skontrolovalo v priebehu II. polroka 2009 celkovo 4 976 subjektov, v ktorých bolo zistených 295 nelegálne zamestnaných osôb. Za zistené nedostatky bolo uložených 571 postihov v sume 24 145,- €. Prehľad kontrol a ich výsledky sú uvedené v prílohe (tabuľka č. 15).

VII. Závery

Na základe porovnania obdobia II. polroka 2008 s II. polrokom 2009 v oblasti kontroly nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania orgánmi inšpekcie práce možno vo všeobecnej rovine skonštatovať, že došlo k zvýšeniu aktivít v tejto oblasti, čo možno badať na vyšších hodnotách základných štatistických ukazovateľov. V II. polroku 2009 bolo realizovaných menej kontrol, bol však pri nich skontrolovaný vyšší počet osôb, bolo odhalených viac prípadov nelegálneho zamestnávania, pričom došlo k 100% nárastu počtu uložených pokút v celkovej sume vyššej o viac ako 280%.

Kontrola v oblasti nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania sa zjednodušila z dôvodu zmeny informačného systému Sociálnej poisťovne. Pre získanie relevantných informácií už nie je v takej miere potrebné vyžiadanie informácií z registra Sociálnej poisťovne, aby tieto podklady mohli byť predložené v rámci správneho konania. Nakoľko je prístup k uvedeným údajom pružnejší, je spôsob výkonu inšpekcie práce efektívnejší.

Na zlepšenie výkonu inšpekcie práce v súvislosti s kontrolou nahlasovania osôb do Sociálnej poisťovne je rozširovaný počet inšpektorov práce, ktorí majú prostredníctvom pridelených GRID kariet prístup do databázy Sociálnej poisťovne.

V priebehu II. polroka 2009 došlo k zintenzívneniu kontrol zameraných na kontrolu pracovnoprávných predpisov s priamou väzbou na kontrolu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania. Zo strany inšpektorátov práce boli koncom roka 2009 realizované 4 mimoriadne celoslovenské previerky. Tieto úlohy boli vykonané v spolupráci s dotknutými štátnymi orgánmi, pričom jedna úloha bola vykonaná za úzkej súčinnosti inšpektorátov práce, úradov práce, daňových úradov a Úradu hraničnej a cudzineckej polície.

Aj napriek niektorým nedostatkom vyplývajúcim z toho, že takáto akcia v priamej súčinnosti bola organizovaná prvýkrát, možno tieto previerky hodnotiť pozitívne, nakoľko splnili svoj účel - intenzívnejšie a komplexnejšie riešenie nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania z pozície rôznych orgánov v súvislosti s výkonom ich pôsobnosti. V závere možno konštatovať, že vyššie uvedené kontroly v sebe spájali tak represívnu, ako aj preventívnu funkciu. Predpokladá sa v budúcnosti takýto druh spolupráce medzi kontrolnými orgánmi prehĺbovať.